ABORİJİN KADININ KONUMU

Hakkı Şah YASDIMAN*

Özet

Bu araştırmada Aborijin kadının mitsel ve dinsel inançlardaki statüsü ile günümüzdeki durumu üzerinde durulacaktır. Kadının özellikle kutsal törenlerdeki rolü ve evlilikteki konumu mercek altına alınacak, bu çerçevede mitolojik kadından günümüz kadınına doğru nasıl bir dönüşümün ve değişimin yaşandığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aborijin, Mitoloji, Ritüel, Kadın Ata, Erginleme, Tabu, Levirate.

The Status of Aboriginal Women

Abstract

This study will focus on the status of Aboriginal women in Australian mythical and religious beliefs structures together with her current positions. Especially, the roles of women in marriage and their positions in holy ceremonies will be closely studied. In this context, we will explain how a transformation and change has occured in carrying the mythological women to the women of today..

Keywords: Aborigin, Mythology, Ritual, Women Ancestor, İnitiation, Taboo, Levirate.

Giriş

Avustralya yerlilerinde/aborijinlerde kadının konumunu mitlerin ve dinsel inançların belirlediğini söylememiz mümkündür. Aslında mitler ve dinsel inançlar sadece kadının konumunu belirlemekle kalmamakta; aynı zamanda yerli yaşamının hemen hemen tüm alanlarını kuşatmaktadır. Anne rahmine düşüşten ölüme, oradan da sonsuzluğa uzanan yolculuğun her aşamasında yerlilere neyi, nasıl yapıp edecekleri konusunda mitler ve dinsel inançlar rehberlik etmektedir. Toplum hayatının huzurlu bir şekilde devam etmesi için birtakım düzenlemelerin yapılması, yerliler arasında dayanışmanın ve yardımlaşmanın sağlanması, yiyeceklerin hazırlanması, avcılık, toplayıcılık,

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi (yasdiman@yahoo.com)

törenler, bireysel ve toplumsal ilişkiler vb. konularda hep mitler ve dinsel inançlar etkili olmaktadır.

Mitler ve dinsel inançlar erkeklere ve kadınlara birtakım statüler de dikte etmekte ve onları bu statülere uygun davranmaya zorlamaktadırlar. Her ne kadar tarihsel süreçteki uygulamada bu statüler erkeğin hâkimiyeti, kadının ise teslimiyeti ve itaati şeklinde tezahür etmiş olsa da, mitlerde farklı bir kadın profili sunulmaktadır.[1] Mitlerden kadının toplumsal yaşamda getirildiği konumdan ve kendisine biçilen rolden çok daha yüksek bir konumda olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, kadının toplumsal yaşamdaki konumunda bir zamanlar egemen olan teslimiyetçi karakterine karşın, son zamanlarda farklı bir kadın algısı ve yapısı ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Avrupalıların aborijinlerle karşılaşmalarından bu yana[2] tuttukları notlar, kamera kayıtları, günlükler, gözleme dayalı çalışmalar ve diğer araştırmalar[3] yakın geçmişteki aborijin topluluklarının kadına bakışında önemli değişikliklerin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu malzemelerin ışığında, aborijin kadının yakın tarihteki konumuna dair bazı saptamalar yapmak mümkündür. Bunlardan birincisi, yukarıda da işaret ettiğimiz; kadının ikincil konu-

1 İlerideki sayfalarda mitlerde sunulan bu farklı kadın profili hakkında bilgi verilecektir.

2 Avrupalıların ilk defa aborijinlerle ne zaman karşılaştıkları konusunda farklı bilgiler bulunmaktadır. Avustralya'yı en erken keşfedenlerin Endonezyalı Macassanlar olduğu, 1516'da Portekizlilerin (Margaret Ann Franklin, *Black and White Australians*, South Yarra: Heinemann Educational Australia, 1976, s. 1), 1606'da İspanyolların (Itiel Bereson & Dianne McDonald, *Civics and Citizenship in Australia*, Melbourne: Nelson, 1997, s. 17), 1606'da Hollandalıların (Philip Cummins, *Australia and Its People*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 14) bu kıtayı buldukları yönünde kayıtlar vardır. Kıtaya öncelikle yerleşenlerin ise İngilizler olduğu bilinmektedir. İngilizler 1688 yılında adayı keşfetmişler, ama yerleşmeye daha ziyade 1770'ten sonra başlamışlardır (Cummins, , *a.g.e*, s. 15-16). 1722'de Fransızlar da Avustralya'yı keşfetmişlerdir (Bereson, & McDonald, *a.g.e.*, s. 17). Bütün bu kayıtlar en azından 15. asırdan beri Avustralya'nın bilindiğini ve yerlilerle ilk karşılaşmaların da bu tarihlerden itibaren başladığını bize göstermektedir.

3 Yerlilerle ilgili düzenli kayıtlar 1770'lerden itibaren tutulmuştur. Yerliler yazılı bir kültürleri olmadığı için, kültürlerini resimlerle ve çoğunlukla da sözlü olarak nakletmişlerdir. Avrupalılarla karşılaştıktan sonra yerlilerin zorla dilleri ve kültürleri unutturulmuş, bu sebeple de yerli yaşamında, büyük değişiklikler meydana gelmiştir/getirilmiştir. Bizim yerli kültürünü ve bu kültürdeki değişimi izleyebilmek için elimizde Avrupalıların tuttukları notlardan, o tarihlerde gözleme dayalı alan çalışmalarından, kamera kayıtlarından, gezi notlarından, kilise kayıtlarından vb. malzemeden başka bir şey bulunmamaktadır. Bu sebeple biz, yazılı kaynakları bulunmayan ve Avrupalı yaşam tarzına uymaya zorlanarak, geleneksel yaşam tarzından uzaklaştırılan yerlilerle ilgili araştırma yaparken öncelikle Avrupalılar tarafından tutulan kayıtlara baktık. İlaveten, Avustralya'da kaldığımız yaklaşık dört yıl boyunca yerli merkezlerinde ve kırsal alanlarda yaptığımız yüz yüze görüşmelerle yerlilerin kültürel yapısını ve bu yapıda meydana gelen değişimi bizzat kendilerinden dinleyerek kavramaya çalıştık. Yine arkeolojik bulgular ve özellikle mağara resimleri gibi yerli mirasından geriye kalan örnekleri inceledik. Bu konudaki tespitlerimizi ise, daha önce yerli kültürünü geniş bir şekilde ele alarak, hazırladığımız bir başka çalışmamızda kaydettik.

mu ve bunun gereği olan mutlak itaat durumudur. İkincisi, kadınların erkeklerin kölesi ya da esiri olmaktan ziyade bir çeşit yardımcısı konumunda bulunmalarıdır.[4] Üçüncüsü, kadınların yeni bir yaşamın yaratılmasında, yani bir çocuğun dünyaya gelmesindeki fiziksel rolleridir.[5] Dördüncüsü, kadınların erkeklerle her alanda eşit olmaları, aynı hak ve sorumlulukları paylaşmalarıdır.[6] Bütün bu farklı anlayışlara ve uygulamalara sebep olan ise mitler ve mitlerle iç içe geçmiş bulunan dinsel inançlardır.

Biz bu araştırmada öncelikle aborijin kadınların mitsel-dinsel anlatılardaki konumunu ele alacağız. Sonra aborijin yaşamındaki kadının konumuna genel olarak bakacak ve arkasından da bu araştırmada asıl üzerinde durmak istediğimiz kadının törenlerdeki, evlilikteki ve akrabalık ilişkilerindeki konumunu inceleyeceğiz. Böylece aborijin yaşamından örnek olarak seçtiğimiz bu konular ışığında mitsel-dinsel inançlardan günümüz kadınına doğru nasıl bir dönüşümün ve değişimin yaşandığını ortaya koymaya çalışacağız.[7]

Aborijin Mitsel-Dinsel Anlatılarında Kadın

Yerli kültürünün temelini dini inançlar oluşturmaktadır. Dini inançlar ise mitler üzerine oturmaktadır.[8] Yerlilerin mitlerini anlamadan dini yaşantıları

4 Bu konum onların alt sınıftan bir kimsenin üst sınıftaki bir kimseye yardımcı olmasına benzemektedir. Bu konuda bkz. Isabel M. White, "Aboriginal Women's Status: A Paradox Resolved", *Woman's Role in Aboriginal Society*, Ed. Fay Gale, Canberra: Australian Institute of Aboriginal Studies, 1974, s. 36.

5 Kadınların bu yardımcı rolü kabullendikleri görülmektedir. Erkekler ise, kıdemli konumlarına bağlı olarak, yeni yaratılan yaşamın ruhsal boyutunu ortaya çıkarttıklarını iddia ederler. Bkz. White, *a.g.m.*, s. 36.

6 Bazı araştırmacılar erkekler ile kadınların her konuda eşit oldukları yönünde iddialarda bulunmaktadırlar. Bu hususta Tiwi kabilesinden örnek vermektedirler. Kadınların erkeklerle her alanda eşit olduğunu ileri süren yazarlarla ilgili yapılan bir araştırmada, bu yazarların önemli bir kısmının aborijin kadınlar oldukları ifade edilerek, onların objektif davranamadıkları söylenmektedir. Bu konuda bkz. White, *a.g.m.*, s. 39.

7 Tarihin derinliklerinden günümüze intikal eden nadir ilkel topluluklardan birisi olan Avustralyalı aborijinler mitlerde, dinlerde, kültürlerde vb. alanlarda kadınla ilgili çalışmalar yapan araştırmacılar için önemli bir malzeme sunmaktadır. Bu malzeme özellikle kadının tarihteki konumu hususunda karşılaştırmalı çalışmalar yapan araştırmacılar için ehemmiyetlidir. Bizim bu çalışmamız ülkemizde Avustralyalı aborijin kadının konumu konusunda yapılan ilk çalışmadır. Avustralyalı aborijin kadının konumunu, bizim burada inceleyemediğimiz, daha başka açılardan da ele alacak çalışmalara ihtiyaç vardır.

8 Mit (efsane, mitos, usture), Yunanca söz ya da konuşma manasındaki 'Mutos' kelimesinden gelmektedir (Kees W. Bolle, "Myth: An Overview", *The Encyclopedia of Religion*, Ed. Turner, Edith and Frese, Pamela R., New York: Macmillian Publishing House, 1987, C. 10, s. 261). Bu kelime gerçek olmayan ya da gerçek bir bilgiye dayanmayan uydurma hikâyeler, mitolojik bilgiler anlamında kullanılmaktadır (Şinasi Gündüz, "Efsane", *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara: Vadi, 1998, s. 109). Buna karşılık, mit kelimesine farklı anlamların yüklendiği de görülmektedir. Örneğin Eliade'a göre mit, kutsal bir öykü anlatır, bidayette, başlangıçların efsanevi zamanında gerçekleşen bir olayı nakleder. Mit, bir gerçekliğin nasıl meydana gel-

ve uygulamaları hakkında sağlıklı bir tahlilde bulunmak hemen hemen imkânsız gibidir. Mitler, yerlilere hayatlarını nasıl idame edecekleri konusunda rehber olmanın yanısıra, ibadet ve ritüellerini nasıl ve hangi usûllerle îfâ edecekleri gibi konularda da belirleyici rol oynamaktadır. Mitler ibadetlerin, ritüellerin, kutsal yer, zaman ve mekânların arka planında nasıl bir anlayışın bulunduğunu göstermektedir. Yerli yaşamındaki bir ritüeli ritüel kılan, ona derin bir anlam ve kutsallık yükleyen o ritüelle ilgili mitlerdir. Ayinlerdeki, dinsel sanatlardaki, şarkılardaki, danslardaki ve daha pek çok fenomendeki motifler mitlerden alınmış bulunmaktadır. Dolayısıyla yerlilerin dinlerinden bahsedildiğinde mitleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir.[9]

Mitlere ve dinsel inançlara baktığımızda gördüğümüz birtakım çelişkilerin varlığıdır. En temel çelişki; erkek egemen bir toplumda kadının hayat veren bir yaratıcı olarak resmedilmesidir. Üzerinde ayrıca durulması gereken çelişkileri bir yana bırakırsak, mevcut mitlerin bir bölümünün dinsel inanç ve uygulamalara kadının yardımcı statüsü konusunda birtakım gerekçeler verdiğini ifade etmeliyiz. Bu çerçevedeki mitlerde, kadın ataların kocaları ve çocukları için yiyecek toplamak, yiyecek pişirmek gibi kendilerinden beklenen görevleri yerine getirdikleri bildirilir. Bu görevi yerine getirmede eksik kalanların ise cezalandırıldıkları anlatılır.[10] Örneğin, bu bağlamda anlatılan

diğini anlatır. Mit, sadece gerçekten meydana gelen şeyden bahseder. Arkaik dünya için mit, hakiki gerçekliğin yani kutsalın ortaya çıkışlarını anlattığı için gerçektir. Gerçek bir öyküye dayanan mitle sahte/asılsız/gerçek dışı öykülere dayanan efsane ve masallar arasındaki ayrımın daha iyi anlaşılabilmesi için Eliade, mitlerin hâlâ canlılıklarını koruduğu Kızılderili Pawnee ve Cherokee topluluklarını, Avustralya yerlilerinden Karadjerileri ve Togo yerlileri gibi toplulukları örnek göstermektedir. Bu konuda bkz. Ramazan Adıbelli, "Mircea Eliade'nin Türkçe'ye Çevrilen Din Bilimi Çalışmalarının Tanıtımı ve Çevirilerin Değerlendirilmesi", *Bilimname*, XVII, 2009/2, s. 222. Ayrıca mitlerin mahiyeti ve özellikleri konusunda şu eserlere bkz. Mircea Eliade, M*itlerin Özellikleri*, İstanbul: Om Yayınevi, 2001; Raffaele Pettazzoni, "Mitin Hakikati", *Tanrıya Dair*, çev. Fuat Aydın, İstanbul: İz Yayıncılık, 2002.

9 Bu konuda geniş bilgi için bkz. Hakkı Şah Yasdıman, *Avustralya Yerlilerinde Mitoloji ve Din*, İzmir: Tibyan, 2005, s. 92-97.

10 Toplumsal yaşamın istikrar içinde devamı için yasaları çiğneyenler ağır şekilde cezalandırılır (Len Fox, *The Aboriginals*, Melbourne: Thomas Nelson Limited, 1978, s. 30). Çünkü, ahlâki yasalar, kabile üyeleri arasında adaleti sağlayarak, haksızlığı ve bencilliği önlemekte, böylece huzuru sağlayarak, istikrar unsuru olmaktadır. Bu nedenle, ahlaki yasaları çiğnemek büyük suçtur (Anne Barlett, *First Peoples of Australia: The Aboriginal Peoples*, Singapore: Times Media Private Limited, 2002, s. 43). Aborijinler bu yasaların Düş Zamanı'nda oluşturulduğuna inanırlar (Catherine H. Berndt, "Australian Religions: Mythic Themes", *The Encyclopedia of Religion*, Ed. Mircea Eliade, London: Mcmillan, 1987, I, 558). Yerliler ata ruhlarından geldiğini düşünerek, yasaları çiğnemezler, daha doğrusu çiğnemeye cesaret edemezler (Philip Cummins, *Australia and its People*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 79). Bu yasalar hangi ahlâki hareketlerin taklit edilmesi ve uygulanması gerektiğini açıkça belirtirler. Her ne kadar resmi bir şekilde yazılı olmayıp, sözlü bildirilseler de, neyin doğru neyin yanlış olduğunu açıklayan bu yasalardır (C. W. M. Hart and Arnold R. Pilling,

mitlerin birisinde Dejeareabalbal ismindeki bir kadın atadan bahsedilir. Dejeareabalbal'ın, yiyecek toplamak yerine, uzun süre saçlarını bağlamak için uğraşması ve zamanını bu şekilde boş yere harcaması gökyüzünde erkekler tarafından kovalanmasına neden olur. Wiridjageu kabilesinin bir mitinde de anlatıldığına göre, Karadjeri ismindeki kadın ata, sorumluluklarını bir yana bırakarak, çocuklarını terk eder, bu yüzden daha sonra çocukları tarafından öldürülür.[11] Bima miti olarak bilinen, Tiwi kabilesine ait bir mitte ise, Purukupali'nin karısı şeklinde anlatılan kadın ata, ailesine karşı sadâkatini ve diğer bütün sorumluluklarını bir tarafa bırakarak, sevgilisiyle ilişkiye girer. Bu davranışı kızının ölümüne neden olur. Kendisine verilen cezadan diğer insanlar da etkilenir ve böylece insanoğlu ölümlü kılınır.[12]

Mitlerde kocasına, çocuklarına ve ailesine yardımcı olması gerekirken, bu hususta zaaf gösteren kadınlar ile idealize edilen kadınlar arasındaki ayırım açıkça ortaya konmuştur. Öte yandan, kadının yardımcı statüsü bazı yaratılış efsanelerine de konu olmuştur. Örneğin yaşlı ve genç iki kardeşin seyahatleri sırasında, yaşlı kardeşin genç kardeşinden kendisine bir hanım bulmasını istediği, daha sonra bulunan bu kadının yardımcı pozisyonundaki bir eş olarak, ölünceye kadar, onun yanında kaldığı olayların anlatıldığı mit bunlardan sadece birisidir. [13]

Bu türden kadının yardımcı konumuna vurgu yapan mitlerin yanısıra, kadın ataların erkeklere olan üstünlüğünün açıkça ifade edildiği mitler de bulunmaktadır. Örneğin "Gökkuşağı Kadın-Yılan" mitinde kadın-yılanın "Düş Zamanı[14]"nda yeryüzünü dolaşarak yeryüzü şekillerini meydana ge-

The Tiwi of North Australia, Holt, Rinehart and Winston, New York, 1960, s. 79-87). Yerli inançlarında dini emirlerin küçüğü büyüğü yoktur. Şayet bir işin yapılması emredilmişse, onun mutlaka yerine getirilmesi gerekir. Dini emirlerde zaaf gösterenlerin ve emirleri dinlemeyenlerin cezalandırılmaları gerekir. Bu konuda mitlerde örnekler bulunur. Örneğin, Ay Nyalindee miti dini emirlere uymamanın, geleneksel yapıya ve toplumdaki yerleşmiş adetlere karşı çıkmanın ya da bunları dikkate almamanın bir bedeli olduğu, bu bedelin ağır bir şekilde ödendiği ile ilgili mitlerdendir (bkz. Roland Robinson, *Aboriginal Myths and Legends*, Melboune: Sun Books, 1977, s. 151-157).

11 R. Piddington, "Totemic System of the Karadjeri Tribe", *Oceania*, 1932a, 2, s. 395-398.

12 Charles P. Mountford, *The Tiwi: Their Art, Myth and Ceromony*; London, 1958, s. 29-30.

13 White, *a.g.m*., s. 41.

14 Düş Zamanı yerlilerin dünyanın yaratıldığına inandıkları günle ilgili efsanedir. Totemin kurucularına ve atalarına "Düşçüler", onların mucizelerinin görüldüğü ve yaşadıklara döneme de "Düş zamanı" denilmektedir. Düş Zamanı "Yaratılış Zamanı" anlamında kullanılmaktadır. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Robert Tonkinson, *The Mardudjara Aborigines: Living the Dream in Australia's Desert*, Holt, Rinehart and Winston, New York, 1978, s. 15; Barlett, *a.g.e*., s. 40; Peter McCloy, *The Survival Dreaming*, Lindfield: Australian Print Group, 1995, s. 33. Ayrıca şu esere bkz. Deborah Bird Rose, "Sacred Site, Ancestral Clearing, and Environmental Ethics", *Emplaced Myth: Space, Narrative, and Knowledge in*

tirdiği işlenir. Ayrıca bu mitte kadın-yılanın başta "Boğa-böğürten[15]" olmak üzere törenlerde kullanılan aletleri, tempoları, şarkıları, ilahileri, ezgileri, kısacası törenlerdeki bütün ritüeli ve enstrümanları oluşturduğu ifade edilir.[16] "Balık Ataların Yolculuğu" mitinde de balık-kadın ataların yeryüzü şekillerini ortaya çıkardıkları anlatılır.[17] Yine "Balık-Kadın Intabidna" mitinde yarısı balık yarısı kadın olan Intabidna adındaki balık atadan söz edilirken onun yeryüzünün şekillerini nasıl yaptığı üzerinde durulur.[18]

Bu türden Düş Zamanı mitlerinde kadınların erkeklere göre daha büyük bir güce ve törenlerde önemli bir yere sahip oldukları dile getirilir.[19] Bu gruptaki mitlerde kadın ataların yeryüzünü oluşturmalarının yanında, uyulması gereken yasaları da yaptıkları ifade edilir.[20] Hatta bazı kadın ataların insanları ve diğer canlıları yarattıkları bile işlenir. Örneğin, yeryüzü dahil, her şeyin yaratıcısı olarak gösterilen Gökkuşağı Kadın-Yılanı'nın bölgeden bölgeye dolaşırken yavrular bıraktığı, bu yavrulardan bazılarının sonradan kadın ve erkeklere dönüştüğü, bir kısmının da kuş, balık ve sürüngenler haline geldikleri anlatılır.[21] Buna benzer mitlerde, kadın ataların insanların konuşacakları dilleri ve yiyecek alanlarını yarattıkları, daha sonra başka yaratıklara dönüştükleri ve ardından da fiziksel olarak dünyadan ayrıldıkları üzerinde durulur. Onların geride bıraktıkları şey ise; ruhlarıdır. Bu ruhlar bugün hâlâ yerlilere rehberlik etmeye devam etmektedirler.[22]

Aboriginal Australia and Papua New Guinea, Ed. Alan Rumsey and James Weiner, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2001.

15 Boğa-böğürten anlamına gelen alet, yaklaşık 20 cm uzunluğunda, 3 cm genişliğinde bir tahta parçasıdır. Bu âletin bir ucu deliktir ve bu delikten de bir ip geçirilmiştir. İpten tutup döndürüldüğünde gök gürlemesine veya boğa böğürmesine benzer bir ses çıkar. Çıkan bu ses nedeniyle de kendisine boğa-böğürten denilir. Bu konuda bkz. Phyllis M. Kaberry, *Kamilaroi and Assimilation*, haz. Fred Woodgate, Canberra: National Library of Australia, 1995, s. 50. Yerlilerin bir müzik enstrümanı olarak da kullandıkları bull-roarer için ayrıca bkz. Neville H. Fletcher, *Australian Aboriginal Musical Instruments: The Didjeridu, The Bullroarer And The Gumleaf*, http://www.didjshop.com/austrAboriginalMusicInstruments.htm (12.02.2011).

16 Bu mit için bkz. Robinson, *a.g.e.*, s. 71-75.

17 Robinson, *a.g.e*, s. 21-23.

18 Robinson, *a.g.e*, s. 21-23. Yukarıda ele aldığımız her iki mitte de olaylar kadın Ata Ruhlar'ın etrafında dönmektedir. Mitolojide kadınlara böylesine önem verilmesinin arkasında onların üremeyi, doğurganlığı temsil ettikleri düşüncesi bulunmaktadır. Gerçekten de kadınların yer aldığı mitlerde, genelde onların bu yönleri öne çıkartılmakta ve bu kadın Ata Ruhları'nın yeryüzü şekillerini meydana getirdiği hususunda vurgu yapılmaktadır.

19 C. H. Berndt, "Women and the Sacred Life", *Aboriginal Man in Australia*, Ed. R. M. Berndt and C. H. Berndt, 1965, s. 267-273.

20 Bu konuda bkz. Robinson, *a.g.e*, s. 71-75.

21 Yasdıman, *a.g.e*, s. 113.

22 Kadın ataların mitolojideki yeri konusunda daha geniş bilgi için bkz. Catherine H. Berndt, "Mythical Women Past and Present", *We are Bosses Our-Selves: The Status an Role of the Ab-*

Mitlerin bazılarında ise erkeklerin kendilerinden üstün olan kadının gücünü simgeleyen birtakım sembolleri ne şekilde çaldıkları ele alınır.[23] Örneğin yarısı kadın yarısı yılan olduğu belirtilen, ana teması dinsel törenlerle ilgili konular olan, "Kadın-Yılan Narpajin" miti böyle bir olay üzerine kurgulanmıştır. Bu mitte kabilenin yaşlılarının elindeki sopaları birbirine çarparak şarkı söyleyen Narpajin'i gizlice izlediklerinden söz edilir. Şarkılarda seslendirilen kabile üyelerinin dinsel törenlerde yapmaları gerekenler ve uymaları bildirilen birtakım kurallardır. Bu mitte anlatıldığına göre, yaşlı adamlardan birisi Narpajin'in yanına gizlice yaklaşır ve boğa-böğürten ile yaptığı çırpmaları, tempoları, şarkıları öğrenir. Ayrıca, boğa-böğürtenin nasıl hazırlandığını da görür. İlaveten bu mitte yaşlı adamın "Larnja[24]" taşını çaldığı da anlatılır.[25]

Bazı mitlerde kadın ataların buldukları boğa-böğürtenleri erkeklere gönüllü bir şekilde verdiklerinden de söz edilir.[26] Diğer taraftan bazı mitlerde ise erkeklerin boğa-böğürtenleri elde edebilmek için kadınları öldürmelerinden bahsedilir. Örneğin, "Yaşlı Kadın Moitjinka" miti bunlardandır. Bu mite göre yaşlı kadının elinde boğa-böğürten ve diğer kutsal objeler bulunmaktadır. Yaşlı bir adam bu kadını öldürür ve onun kutsal objelerini ele geçirir. Böylece kutsal bir güç elde eder. Bunun anlamı artık erkeklerin kontrolü ele geçirmiş olmalarıdır.[27]

Buraya kadar verdiğimiz örnek mitlerde hep kadın figürü ön plandadır. Bu durum Avustralya yerlilerinin mitlerinde kadının önemini ve yerini göstermesi bakımından önemlidir. Hal böyleyken, tarih boyunca aborijin topluluklarda kadınlara karşı farklı tavırlar sergilenmiştir. Bugün de aynı durum devam etmektedir. Halbuki, belirttiğimiz gibi, erken dönemlerde kadınların kutsal nesneler ve törenler karşısındaki konumunun, bugünküne göre çok daha başka olduğu mitlerden anlaşılmaktadır. Kaldı ki, sadece mitlerden değil, aynı zamanda arkeolojik değeri olan birtakım sanat eserlerinden de çok önceleri kadınların aborijin kültüründe önemli bir konuma sahip oldukları tespit edilmektedir. Örneğin, bugün Aranda kabilesinin en önemli kutsal yerlerinden biri olan Emily Açıklığı'ndaki kayalarda bulunan bir çizimin Altjeringa kabilesinin kadınlarına ait olduğu ve bu kadınların mitolojik çağ-

original Women Today, Ed. Fay Gale, Canberra: Australian Istitute of Aboriginal Studies, 1983, s. 13-23.

23 U. H. McConnel, *Myths of the Mungan*, Melbourne 1957, s. 119-124.

24 Mitte anlatıldığına göre, bu taş Narpajin'in kutsal şarkıları söylerken yanında bulundurduğu, Düş Zamanı'nda gittiği yerlerin güzergahının çizili olduğu, üzeri yazılarla dolu, bütün kutsal törenlerin kaynağı bir taştır.

25 Bu mit için bkz. Robinson, *a.g.e*, s. 71-75.

26 W. E. H. Stanner, *On Aboriginal Religion*, Sydney: Sydney University, 1966, s. 43.

27 Bkz. Robinson, *a.g.e.*, s. 125-130.

da törensel boyalarla boyandığı belirlenmiştir. Bu çizimden kadınların, bugün katılmalarının kesinlikle yasak olduğu, hayvan çoğaltma törenlerine o dönemde katılabildikleri anlaşılmaktadır.[28] Ayrıca Yule ırmağının kuzey batısında Mangulagura (Kadın Adası) olarak bilinen yerdeki bütün çizimler ve resimler de kadınları göstermektedir.[29] Bu bulgular tarihte yerli kadının zaman içerisinde kazandığı yeni konumdan daha farklı bir yerde olduğunu ortaya koymaktadır. Tarihi süreçte yerli kadınların toplumsal yaşamda ikinci plana itilmiş olmalarına karşın, mitolojide kadınlar öne çıkartılmakta ve onlara önemli bir statü kazandırılmış bulunmaktadır. Bu statünün kadınlara verilmiş olan tanrısal birtakım özellikleri de içermesi dikkati çekmektedir.

Biz bundan sonraki sayfalarda mitsel ve dinsel inançlar ışığında şekillenen kadının konumunu yaşamın çeşitli kesitlerinden örnekler vererek incelemeye devam ederken, kabilelerin kadın algılarındaki ve tavırlarındaki farklılıklar üzerinde durmayacak, onun yerine müşterek algıları ve tavırları ele alacağız.

Aborijin Yaşamında Kadın

Aborijin kabilelerin yaşamına genel bir bakış bile kadının konumu konusunda bize bir bilgi vermektedir. Buna göre, kadının ailede, kabilede, toplum hayatında, kısacası yaşamın bütün alanlarında hakları ve vazifeleri açık bir biçimde belirlenmiş durumdadır. Bu vazifelerin yerine getirilmesi hususunda, kadınlar erkeklere göre daha fazla baskı ve zorlama altındadırlar. Ayrıca, vazifelerini yerine getirmeyen kadınlara verilecek cezalar da, erkeklere göre, artırılmış bulunmaktadır.[30] Ekonomik alanda, dini törenlerin icrasında yüksek dereceli görevlerin dağıtımında iki cins arasında açıkça bir ayrım söz konusudur. Erkekler ve kadınlar arasında çok az iş ve görev birlikte yürütülür. Kadınlar sebze, meyve türünden yiyecekleri toplarken, erkekler avcılık yaparak hayvansal yiyecekleri sağlarlar. Kadınlar çocukları beslemek ve gözetmekle meşgulken, erkekler erkek çocuklarının toplum üyeliğine kazandırılmasına yönelik bilgilendirme faaliyetlerinde rol alırlar. Kadınlar kız çocuklarına kocalarına karşı nasıl davranacaklarını öğretirken, erkekler tö-

28 Joseph Campbell, *İlkel Mitoloji: Tanrı'nın Maskeleri*, çev. Kudret Emiroğlu, Ankara: İmge, 1995, s. 314.

29 Campbell, *a.g.e.*, s. 316. Aborijin inançlarına göre, bu sanat eserlerini ortaya çıkaranlardan bir kısmı da kadınlardır. Kadınlar da aynen erkek sanatçılar gibi, işlerini yaparlarken ruhlar âlemini bizzat hissetmiş, hatta oradaki ruhlarla konuşmuşlardır. Onlar mağaralardaki kayalara ve diğer yüzeylere resimleri, çizimleri nasıl yapacaklarını, hangi platformları ne şekilde kullanacaklarını bizzat Ata Ruhları'ndan öğrenmişlerdir (bkz. Yasdıman, *a.g.e.*, s. 152). Bu inanç da aborijinlerin çok önceleri kadınlara atfettikleri önemi yansıtması bakımından dikkati çekmektedir.

30 Bu konuda bkz. White, a.g.m., s. 36-37.

renler de dahil olmak üzere, evlilikle ilgili bütün düzenlemeleri yaparlar. Kadınlar kamptaki rahatı sağlayacak kendilerine düşen görevleri yerine getirirken, erkekler kampın savunmasını ve diğer kabilelerle ilişkilerin düzenlenmesini sağlarlar. Kadınlar çocuk doğururlar, erkekler de bu çocukların ruhsal yaşamlarının gelişmesine yönelik törenleri organize ederler.[31]

Belirttiğimiz gibi, aborijin topluluklarına genel bir bakışta bile kadına ve erkeğe düşen bu farklı rolleri tespit etmek mümkün olmaktadır.[32] Diğer taraftan, sadece kadınlara düşen önemli görevler de bulunmaktadır. Örneğin Pirjentara kabilesinde delikanlılar kemik yapısı ve davranışlarıyla gelişme işareti gösterip, ergenliğe adım attıklarında kadın akrabaları sivri sopalarla silahlanmakta ve karanlık basınca gençlerin çevresinde halka oluşturmaktadırlar. Daha sonra da bu sopalarla, sersemleyinceye kadar, acımasızca oğlanların bacak ve omuzlarına vurmaktadırlar. Bu durum erginleme töreni öncesine rastlamaktadır. Hatta bazen haftalar ve aylar öncesi de bu türden uygulamalar yapılabilmektedir.[33] Kadınların bunu yapma nedeni ergenlik dönemindeki erkek çocuklarını kızlardan uzak tutmaktır. İşte bu türden yalnızca kadınların yapması gereken görevler de bulunmaktadır.[34]

Biz daha geniş bir çalışmanın konusu olan aborijin yaşamındaki kadının konumu konusunu iki örnek üzerinde durarak tamamlayacağız. Bunlardan birisi kadının törenlerdeki konumu, diğeri ise evlilikteki konumudur.

31 White, *a.g.m*., s. 39. bu konuda geniş bilgi için bkz. Catherine H. Berndt and M. Ronald, *The World of the First Australians: Aboriginal Traditional Life, Past and Present*, Canberra: Aboriginal Studies Press, 1999, s. 256-258.

32 Kadının toplum içindeki farklı alanlardaki konumları için bkz. Marlene Chesson, "The Social and Economic Importance of the Women in Jigalong", *We are Bosses Our-Selves: The Status an Role of the Aboriginal Women Today*, s. 40-43; Betty Hiatt, "Women the Gatherer", *Woman's Role in Aboriginal Society*, s. 4-15; Janis Komatrie, "Aboriginal Women in Education", *We are Bosses Our-Selves: The Status an Role of the Aboriginal Women Today*, s. 124-125; Catherine H. Berndt, "Digging Sticks and Spears, or Two-Sex Model", *Woman's Role in Aboriginal Society*, s. 64-81; Deparment of Aboriginal Affairs, "Aboriginal Women Today", *We are Bosses Our-Selves: The Status an Role of the Aboriginal Women Today*, s. 158-161.

33 Campbell, *a.g.e.*, s. 105.

34 Örneğin, Yerlilerin ölümle ilgili adetleri arasında cenazenin arkasından yas tutmak da bulunur. Bazı kabilelerde cenaze evindeki kadınlar, yas tutmanın bir işareti olmak üzere özel kıyafetler giyer, başlık, kep, kolluk gibi aksesuarlar kullanır ve takılar takarlar. Örneğin, New South Wales'deki kabilelerde dul kalan kadınlar beyaza boyanmış, kilden yapılma başlıklar kullanırlar ("Mourning", *The Encyclopaedia of Aboriginal Australia*, II, 724). İşte bunun gibi kadınların yapmakla sorumlu oldukları pek çok vazife bulunmaktadır. Kadınların yerli kültüründeki ve toplumundaki yeri konusunda daha fazla bilgi için bu konuda yapılmış şu çalışmaya bkz. *Woman's Role in Aboriginal Society*, Ed. Fay Gale, Canberra: Australian Institute of Aboriginal Studies, 1974. Ayrıca, kadınların çocukluklarından ölümlerine kadarki konumlarını, örneğin törenlerdeki durumlarını vs. ayrıntılı bir şekilde görmek için de şu esere bkz. Phyllis M. Kaberry, *Aboriginal Woman: Sacred and Profane*, London: George Routledge and Sons Ltd, 1939.

Kadının Törenlerdeki Konumu

Aborijin kabilelerinde törenler hem mitlerde ve dini inaçlarda yer alan "Yüce Yaratıcı[35]" için hem de diğer tanrılar için yapılır. Ayrıca, törenler mitlerdeki ve dinsel inançlardaki, totem atalar gibi, tanrısal birtakım varlıklar için de düzenlenir. Aborijin inançlarındaki Yüce Tanrı ya da Baba Tanrı konusunda kadınlara fazla bilgi verilmez. Bu nedenle kadınlar, aynen erginlenmemiş küçük çocuklar gibi, Yüce Tanrı hakkında hemen hemen hiç bir şey bilmezler.[36] Örneğin, Kurnai kabilesindeki kadınların bu Baba Tanrı hakkındaki yegâne bilgileri sadece onun gökte bulunan "Mungan-ngauna" adındaki "Hepimizin Babası" diye anılan tabiatüstü bir varlık olduğu şeklindedir.[37] Bu durum kadınların, kendisi için törenler yapılan ve aborijin inanç esasları arasındaki en temel kavramlardan birisi olan Baba Tanrı konusunda malumat sahibi olmalarının engellendiğini göstermektedir.[38]

35 Aborijin inançlarındaki "Yüce Yaratıcı" güneşi, ayı, yeryüzü şekillerini sırasıyla yarattıktan sonra, mevsimleri düzenlemiş, arkasından yağmuru yağdırarak meyveleri, sebzeleri vs. çıkarmıştır. Nihayet, hayvanları ve en son olarak da, erkek ve kadından oluşan, insan cinsini varetmiştir. Dolayısıyla, o evrenin ve içindekilerin yaratıcısıdır (McCloy, *a.g.e.*, s. 33; Jean A. Ellis, *Emplaced Myth: Space, Narrative, and Knowledge in Aboriginal Australia and Papua New Guinea*, Ed. Alan Rumsey and James Weiner, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2001, s. 10). O her ne kadar gökyüzünde yaşasa da, yeryüzüne iner ve geri gider. Onu sadece erginleme törenlerinden geçen erginlenmiş kimseler özel ismi ile anabilir (Kenneth Maddock, "The World-Creative Powers", *Religion in Aboriginal Australia: An Anthology*, Ed. Max Charlesworth, Howard Morphy, Diane Bell and Kenneth Maddock, Queensland: University of Queensland Press, 1984, s. 88). Bu Baba Tanrı da denilen Yüce Yaratıcı evlidir, genellikle iki hanımı ve iki ya da daha fazla oğlu vardır. Baba Tanrı bazen insan şeklinde olabildiği gibi, genelde insanların anlayamayacakları şekil ve mahiyettedir. İnsanların yapamayacakları şeyleri yapar. Her şeyi görebilir, her yere gidebilir. Baba Tanrı gökte oturan, yaratıcı, diğer güçlerle ilişkili, insanlarla baba ve evlat formatı içinde akraba olan varlıktır (Maddock, *a.g.m*., s. 88-89). Kulin kabilelerinde Yüce Varlığın adı Bunjil'dir. O bir dönem yeryüzünde "Büyük Adam" olarak yaşamıştır. Bunjil toprağı, ağaçları, hayvanları ve insanı yaratmıştır (insanı, kilden yapmış sonra ona, burnundan, ağzından ve göbeğinden ruh üflemiştir). Bunjil de, diğer Avustralya tanrıları gibi, iktidarına ortaklar yapmıştır. Yeryüzündeki iktidara oğlu Bimbeal'i, gökyüzündeki iktidara ise kızı Karakarook'u getirmiştir. Arkasından da dünyadan çekilerek, göğün en yüksek katındaki "karanlık gökyüzünün" yukarısına gitmiştir. O artık elindeki büyük kılıcıyla bulutların üzerinde oturmaktadır (Eliade, Mircae, *Dinler Tarihine Giriş*, İstanbul: Kabalcı, 2003, s. 64). Bunjil yaşlı bir adam olarak da tarif edilir. Onun iki tane hanımı bulunmaktadır. (Mircae Eliade, *Australian Religions: An Introduction*, London: Cornell University Pres, 1977, s. 5; McCloy, *a.g.e*., s. 33). Görüldüğü gibi, tanrılar hanımlarını ve kızlarını tanrısal vasıflarına ortak etmişlerdir.

36 Baba Tanrı'nın özel ve gizli adı (Baiame adında olduğu gibi) sadece erginler tarafından bilinir, kadınlar da çocuklar gibi onun hakkında pek bir şey bilmezler. Bazı kabilelerde kadınlar bu tanrıya yalnızca "Baba" (Papang) ve "Efendi" (Biambam) derler. Bkz. M. Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 63.

37 Eliade, *Australian Religions*, s. 5.

38 Baba Tanrı konusunda bilgilendirilmeyen kadınlara kendileri için tören düzenlenilen totemler konusunda daha müsamahalı davranılmaktadır. Aslında bu müsamaha kadınlar için bir ayrıcalık değildir; çünkü aynı müsamaha küçük çocuklara da gösterilmektedir. Böylece,

Başta Baba Tanrı olmak üzere diğer tanrılar ve tanrısal varlıklar için düzenlenen törenlerdeki ritüellerin yerine getirilmesinde, kadının konumu erkeklerin gerisindedir. Bu törenlerdeki en kutsal ritüeller sadece erkekler tarafından yerine getirilir.[39] Kadınlar bu törenlerin dışında tutulurlar, hatta bazı durumlarda sert ve şiddetli bir şekilde tören alanından uzaklaştırılırlar. Örneğin erginleme törenleri genellikle halka açık kamp yerlerinde yapılır. "Kült" hayata geçiş ise ormanda, çalılar arasında kadınların (ve çocukların) göremeyeceği gizli yerlerde gerçekleştirilir. Kadınlar (ve çocuklar) şayet buralardaki çok gizli ritüellerden veya sembollerden birisine tanık olurlarsa hayatlarından olabilirler.[40] Bu nedenle, törenlerin mahrem aşaması kadınların (ve çocukların) ulaşamayacakları, gözden uzak yerlerde yapılır.[41]

Erkek çocukların erginleme törenleri sırasında kadınların kendi törensel görevleri bulunmaktadır. Bu görev, çocuklarla birlikte, tören boyunca tören alanından uzak durmaları ve kampın dışına çıkmalarıdır.[42] Bununla birlikte, çok kutsal olmayan bazı törenlere kadınların, küçük çocuklarla birlikte, gözlemci olarak katılmalarına izin verildiği de olmaktadır.[43] Hatta mahrem sayılmayan törenlerde kadınlara birtakım görevlerin düştüğü de görülmektedir. Ancak belirtmeliyiz ki, mahrem sayılmayan az sayıdaki törende, kadınlara yardımcı roller verilse bile, onlar asla katıldıkları törenlerde asıl aktör ve katılımcı konumuna getirilmezler. Bu söylediğimiz husus; kabile üyelerinin erkek kadın birlikte katıldıkları törenler için söz konusudur. Diğer taraftan kadınların kendi aralarında düzenledikleri bazı törenler de bulunur.

Yerli yaşamında kadınlar her ne kadar fazla söz sahibi olmasalar da, zaman zaman kadınları ilgilendiren bazı konularda onlara danışıldığı görülür. Örneğin, kızların ergenlik dönemini konu alan mitler ile çoğalma, üreme mitleri kadınlar tarafından genç kızlara aktarılır ve bu mitlerle ilgili törenler

kadınlar da bir topluluğun erkek üyeleri ile aynı totemi, yani grup totemini paylaşabilmekte, ayrıca çocuklar gibi kendilerine ait bireysel bir totem edinebilmektedirler. Kadınların bu bireysel totemleri seçmelerine karışılmamaktadır (Ellis, *a.g.e.*, s. 23). Mitolojide totemlerden ve totem atalardan bahsedilirken, zamanın başlangıcında kadınların, ihtiyaç duyduklarında, bu kendi özel totemleri ile vücutlarını değiştirebildiklerine dair olaylardan söz edilir. Örneğin, totemi saksağan kuşu olan bir kadın, istediğinde ve ihtiyacı olduğunda belli bir süre için, saksağana dönüşebilmektedir. Bu konuda bkz. Yasdıman, *a.g.e.*, s. 158.

39 Cummins, *a.g.e.*, s. 77.

40 Bunun nedeni görmemeleri gereken bir kutsal töreni görmenin karşılığında manevi olarak cezalandırılmalarıdır. Bkz. Tonkinson, *a.g.e.*, s. 18.

41 Bu konuda bkz. Hart and Pilling, *a.g.e.*, s. 93-95.

42 White, *a.g.m.*, s. 40.

43 Cummins, *a.g.e.*, s. 77.

kadınlar tarafından düzenlenip, icra edilir.[44] Kadınların gerçekleştirdikleri törenler yaşamın sıkıntılı dönemlerini içerir. Ergenlik, adet dönemi, hamilelik, çocuk doğurma, lohusalık, hastalık ve aşk büyüsü gibi birtakım olaylar ve durumlarda kadınlar kendi törenlerini yaparlar.[45]

Kadınların yaptıkları törenlerde en önemli görev yaşlı kadınlara düşer. Özellikle genç kızların yetişkinliğe geçiş törenlerine hazırlanmaları kampın yaşlı kadınlarının sorumluluğundadır. Yaşlı kadınlar bakire kızları erginleme töreni öncesinde toplum hayatında ihtiyaçları olan bilgiler konusunda hazırlarlar.[46] Son tören adı verilen erginleme töreninin en gizli bölümünün kontrolü de yine kabilenin yaşlı kadınları tarafından yapılır.

Genç kızlar için düzenlenen topluluğa kabul törenleri, erkek çocuklarınkine göre çok sadedir. Örneğin, Avustralya'nın kuzeyinde bir genç kızın erginlenmesi, onun törenle topluluğun önüne çıkarılmasından ibarettir. Böylece, onun artık yetişkin olduğu, başka bir ifadeyle kadınlara özgü davranışı özümsemeye hazır bulunduğu gösterilmiş olur.[47] Bununla birlikte, bazı kabilelerde törenler sırasında kız çocuklarına birtakım acılar çektirildiği de görülür. Burada amaç, onların ilerideki yaşamın zorluklarına hazırlanmalarını sağlamaktır. Ama kızlara çektirilen bu acılar erkek çocuklarına çektirilen acıların yanında oldukça hafif kalır. Dolayısıyla, kabilelerin pek çoğundaki kızların test edilmeleri sırasında gerçekleştirilen uygulamalar oğlanlarınki kadar sert ve şiddetli değildir.[48] Ancak, yine de kız çocuklarının törenler sırasında dişlerinin çekildiğine ve iz bırakmak için vücutlarında derin kesikler ve yarıklar açıldığına rastlanır. Hatta bazı kabilelerin erginlenme törenlerinde, erkek çocuklarının sünnetine bedel, kızlara yapay veya temsili kızlık

44 Durum böyle olmakla birlikte, daha önce de bahsettiğimiz gibi, efsanelerin büyük bir kısmı, tanrısal özelliklerinin yanı sıra, kadınların başka özelliklerini öne çıkartmakta ve onları birçok ilginç konumda ve insan ilişkileri içinde resmetmektedir.

45 Bazı eserlerde kadınların yukarıda zikrettiğimiz törenlerin dışında kendilerine özgü birtakım gizli törenler icra ettikleri malumatı da yer almaktadır. Bu konuda bkz. Phyllis M. Aberry, *Aboriginal Woman: Sacred and Profane*, London: George Routledge and Sons LTD., 1939, s. 210-268.

46 Başlangıç, değişme ya da topluluğa kabul diyebileceğimiz erginleme törenleri bütün kutsal törenlerin en önemlisidir. Ne erkek çocukların, ne de kız çocukların bu törenler gerçekleşmeden yetişkinlerin yaptıkları aktiviteleri yapmalarına izin verilmez. Bu törenlerden geçmemiş gençlerin evlenmelerine de izin verilmez (Ellis, *a.g.e*., s. 27; Amee Glass, *Into Another World: A Glimpse of the Culture of the Ngaanyatjara People*, Institute for Aboriginal Development, Alice Springs, 1990, s. 34). Yine, çocuklara bu törenler öncesi pek çok kutsal şey anlatılmaz. Bkz. Fox, *a.g.e*., s. 30.

47 Eliade, M., *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi: Taş Devrinden Eleusis Mysteria'larına*, İstanbul: Kabalcı, 2003, s. 40.

48 Eliade, *Australian Religions*, s. 116-118.

bozma, vajina genişletme, klitorisi kısmen veya tamamen kesme gibi uygulamalar bulunur.[49]

Bütün bu törenlerin ve özellikle de topluluğa kabul törenlerinin kızlar açısından büyük bir önemi vardır. Çünkü, bazı dinsel törenlerde açığa çıkarılmayan taş, tahta veya başka bir maddeden yapılmış kutsal tujiringalar onlara sadece bu törenler sırasında gösterilir.[50]

Aborijin kabilelerdeki kadınlara ait törenler, erkek otoritesinden bir kaçış ve kadınların kendilerini ifade edebildikleri törenler olarak dikkati çeker. Bu törenlerin kadınlar üzerinde sosyal ve psikolojik açılardan önemli etkileri bulunur. Durum böyle olmakla birlikte, kadınlar kendi törenlerine fazla önem vermemektedirler. Erkeklerin gerçekleştirdiği törenler tüm toplumu kuşatmakta, kadınların törenleri ise sadece kadınlarla sınırlı kalmaktadır. Buna rağmen yine de kadınlar kendi törenlerine yeterince ilgi göstermemektedirler.[51]

Buraya kadar kadınların törenlerdeki konumları ile ilgili yaptığımız incelemelerden ortaya çıkan sonuca göre, erkeklerle yapılan karışık törenlerde, aborijin kadınlar erkeklerin gerisinde kalmaktadırlar. Diğer taraftan yine incelemelerimizin sonunda anlaşıldığı kadarıyla kadınlar da, kendilerini ilgilendiren konularda ve kendi aralarında olmak şartıyla, birtakım törenler yapmaktadırlar. Bu durum da kadın ve erkeklerin törenlerde eşit ve bir tutulmadıklarını göstermektedir.

Kadının Evlilikteki Konumu

Aborijin kabilelerde evlilikle ilgili katı kurallar söz konusudur. Bu kurallara göre, her kabile iki ana kola ayrılır.[52] Kadınların evlendirilmelerinde dikkat edilecek en önemli husus kendi kolundan evlendirilmesidir.[53] Kadınların ev-

49 Campbell, J., *a.g.e.*, s. 317; Eliade, M., *Australian Religions*, s. 117. Bazı törenlerde şamanların rol aldığı da görülür. Aborijinlerde şamanlar genelde erkektirler. Bununla birlikte, çok az sayıda da olsa, kadın şamana rastlanılmaktadır. Bu konuda bkz. "Healers", *The Encyclopaedia of Aboriginal Australia*, I, 454. Şamanlık ve şaman kadınlar konusunda daha fazla bilgi için bkz. Lynne Hume, *Ancestral Power: The Dreaming, Conciousness, and Aboriginal Australians*, Melbourne: Melbourne University Press, 2002, s. 120-121, 125-133; Max Charlesworth, Richard Kimber & Wallage Noel, *Ancestor Spirits: Aspect of Australian Aboriginal Life and Spirituality*, Deakin University Press, Geolong, 1990, s. 25.

50 Ellis, *a.g.e.*, s. 28. Burada aslında kadınların da, erkekler gibi, kendilerine mahsus birtakım kutsal nesnelerinin bulunduğunu ve onların bu nesneleri gizli törenlerinde kullandıklarını belirtmeliyiz. Bu törenlere örnek olmak üzere bkz. Diana Bell, "Central Australian Aboriginal Women's Love Rituals", *Religion in Aboriginal Australia*, s. 345-369.

51 White, *a.g.m.*, s. 40.

52 Bu konuda bkz. Robinson, *Aboriginal Myths and Legends*, s. 45.

53 Toteme göre düzenlenen bu evlilikler için bkz. Kaberry, *Kamilaroi and Assimilation*, s. 77-92. Ayrıca boy konusunda bkz. Jean A. Ellis, *Australia's Aboriginal Heritage*, Melbourne: Harper Collins Publishers, 1999, s. 48-49.

lenmesi konusunda bazı yasaklar vardır.[54] Örneğin dul kalan kadının kayınbiraderi ile (levirate), iki ya da daha fazla kızkardeşin aynı erkekle[55] ve kadının kuzenleriyle evlenmesi yasaktır. Aynı zamanda dulların yeniden evliliğine de hoşgörüyle bakılmaz.[56]

Bazı Düş Zamanı hikâyelerinde gençlerin sözlülerinin dışında başka kişilere aşık oldukları yönünde olaylar anlatılır. Bu hikâyelerde üzerinde durulan ve önemle vurgulanan husus aşık olan gençlerin kabile kurallarını hiçe saymalarının karşılığında ağır bir şekilde cezalandırılmaları ve hatta öldürülmeleridir. Bu türden hikâyelerden çıkan sonuç ise, gençlerin eşlerini seçme şanslarının bulunmadığıdır. Yani, gençlerin evlendirilmeleri ve eş seçimi aileleri tarafından yapılır. Genellikle yerli kültüründe ataerkil bir yapı görülür.[57] Bu nedenle ailelerde söz sahibi babadır. Babadan sonra söz sahibi ise erkek evlattır.[58] Babaları veya erkek kardeşleri ya da erkek akrabaları kız çocuklarının evlenme sözünü onlar daha çok küçükken verirler. Bazen kız çocuklarının sözünün verilmesi doğduğu günde de olabilir. Hatta bazen de kızların daha doğmadan önce sözlerinin kesildiğine rastlanır.[59] Dolayısıyla, her kızın kocası, yıllar öncesinden, yani kız daha topluluğa kabul törenlerine katılmadan belirlenir.[60]

Çok nadir de olsa bazı kabilelerde kızlar eş seçimi konusunda kendi kararlarını bildirirler. Anneler kızlarını kocaya verme hakkına sahip gibi görünseler de, gerçekte kocalarının ve erkek akrabalarının etkileri altında gö-

54 Evlenme yasaklarının neler olduğu ile ilgili olarak bkz. L. R. Hiatt, *Kinship and Conflict: A Study of an Aboriginal Community in Northern Arnhem Land*, Canberra: The Australian Natioanal University, 1965, s. 45-47; Erich Kolig, *The Silent Revolution: The Effects of Modernization on Australian Aboriginal Religion*, Philadelphia 1981, s. 98-102.

55 Bu yasak ilişkiler konusunda bazı mitler anlatılarak yasakları çiğneyenlerin başlarına neler geldiği bildirilir. Örneğin "Mar Rallang'ın Aşk Hikâyesi" mitinde Mar Rallang diye bilinen iki kız kardeşin, yaptıkları hilelerle, aynı erkekle evlenmeleri üzerine gelişen olaylar anlatılır (Bu mit için bkz. David Unaipon, *Aborijin Efsaneleri*, çev. Ayşen Türkmen, İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2003, s. 100-102). "Gökkuşağı Yılanı Kunmanngur" mitinde de yarasa totemi grubuna mensup akraba kimseler arasındaki yanlış ilişkiler ele alınır. Bu mitte akrabalık ilişkilerinde olmaması, yapılmaması gereken davranışlara dikkat çekilir. Mitte Kunmangur adındaki kişinin iki kızının kabilelerindeki aynı kişi ile olan birliktelikleri üzerine gelişen olaylar üzerinde durulur (Mit için bkz. Robinson, *a.g.e.*, s. 50-60).

56 Hart and Pilling, *a.g.e.*, s. 18-21, 25-28. Ayrıca bkz. *Being Black: Aboriginal Cultures in "Settled" Australia*, Ed. Ian Keen, Canberra: Aboriginal Studies Press, 1994, s. 1.

57 *The Cambridge Encyclopedia of Australia*, Ed. Susan Bambrick, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, s. 71.

58 İstisnai olarak bazı kabilelerde kadınların baskın olduğuna dair örneklere rastlanıldığı da olmaktadır. Bunun bir örneği New South Wales'in Wiradjuri bölgesindeki yerlilerdir. Bu bölgedeki yerlilerde ailede söz sahibi annedir, anneden sonra ise yaşlarına göre diğer kızlardır. Bu konuda bkz. Yasdıman, *a.g.e.*, s. 233.

59 Bkz. Barlett, *a.g.e.*, s. 31.

60 Aynı yer.

rüşlerini dile getirirler. Bu durum dulların evliliğinde de söz konusudur. Onlar da görünüşte eşlerini seçme hakkına sahiptirler; ama aslında erkek akrabalarının tesiri altındadırlar.[61]

Nişanlanma törenleri hemen hemen her kabilede erkekler tarafından düzenlenir. Erken yaşta sözleri kesilen, nişanları yapılan çocuklar genellikle topluluğa katılma törenlerinin hemen ardından evlendirilirler.[62] Kızların sözlerinin kesildiği bu erken yaşlarda çoğunlukla bir tören düzenlenmez. Çöldeki yerliler sadece bu dönemde değil ileride, yani evlilikler sırasında da herhangi bir tören yapmazlar.[63] Çöl dışındaki kabilelerde ise evlenme çağına gelen gençlerin evlilikleri büyük törenler eşliğinde, çevre kabileler ve akrabaların katılımıyla gerçekleştirilir.[64] Belirttiğimiz gibi, bu törenleri organize edenler ise erkeklerdir.

Daha önce işaret ettiğimiz, mitler ve dinsel inançlar ışığında kadınlara toplum hayatında biçilen, yardımcı ortak konumu Avustralya'nın hemen her yerinde genç kızları kendilerinden çok yaşlı erkeklerle evlenmek zorunda bırakmaktadır.[65] Ama bu şekilde evlenen kadınların çoğunun evliliği boşanma ile sonuçlanmaktadır. Böylece kadınların önemli bir kısmı hayatlarında en az bir kez boşanma tecrübesini yaşamaktadırlar. Genç kızlar boşandıktan sonra, daha yüksek bir konuma ulaşmak için, kendi yaşlarında ya da kendilerinden daha genç yaştaki erkeklerle yeniden evlenmektedirler.[66] Bazen boşanmaya gerek kalmadan da evlilikler sona ermektedir. Çünkü, çok küçük veya çok genç yaştaki kızlarla evlenen yaşlı erkekler bir süre sonra ölmektedirler.[67] Böylece, dul kalan kadınlara başka evlilikler yapma imkanı doğmaktadır.

Yerlilerde birden fazla evlilik yaygındır.[68] Erkekler yaşlandıkça eşlerinin sayısı da artabilir.[69] Bu geleneğe göre, en çok eş en yaşlı erkekte bulunur.[70]

61 White, a.g.m., s. 37. Kadınlar evlilik kararlarında ve aslında aborjin yaşamının bütün alanlarında erkeklerden daha az söz sahibidirler. Kendi kararlarını verme konusunda erkeklerin etkisi altındadırlar.

62 Ellis, *a.g.e.*, s. 28.

63 Cummins, *a.g.e.*, s. 80; White, a.g.m., s. 37.

64 Bu konuda bkz. Barlett, *a.g.e.*, s. 45. Nişan ve evlenme adetleriyle ilgili olarak bkz. Ashley Montagu, *Coming into Being Among the Australian Aborigines: A Study of the Procreative Beliefs of the Native Tribes of Australia*, London: Routledge & Kegan Paul, 1937, s. 264-270.

65 Bu konularda geniş bilgi için bkz. Berndt and Ronald, *a.g.e.*, s. 188-214.

66 White, *a.g.m.*, s. 37.

67 Kızların küçükken sözlendirilmeleri nedeniyle, genellikle kocaları yaşlıdır. Bu konuda bkz. Cummins, *a.g.e.*, s. 80.

68 Aborijinlerde birden fazla evlilik için bkz. Hiatt, *a.g.e.*, s. 89-91.

69 Robinson, *a.g.e.*, s. 45.

70 Bu konuda bkz. Annette Hamilton, "The Role of Women in Aboriginal Marriage Arrengements", *Woman's Role in Aboriginal Society*, s. 29.

Bu durum erkeğin toplumsal saygınlığıyla ilintilidir. Yani, erkeğin saygınlığı eşi arttıkça artar.[71] Ayrıca kocalar ödünç verme şeklinde uygulanan bir adetle de kadınlara sahip olabilirler. Buna karşın kadınlar için birden fazla koca ya da ödünç koca alma şeklinde bir gelenek bulunmaz.[72]

Aborijinlerde zina yasaktır. Aborijin kabilelerde karşımıza çıkan kadın ve erkek arasındaki çifte standart zina konusunda da görülür. Zina yapan evli bir kadın dövülürken, zina yapan kocayı azarlamakla yetinilir.[73]

Aile içi ilişkilerde son derece önemli olan hususların başında sadakat gelir. Bu konudaki asıl sorumluluk ise kadınların omuzlarına yüklenmiştir. Kadınların kocalarına karşı sadakatsiz davranışları, bazen dayak, hatta bazen de öldürülmeleri ile sonuçlanır.[74]

Evlilik içinde kadınların hakları erkeklere göre daha azdır.[75] Bazen eşlerin aileye ekonomik açıdan katkılarında bir paylaşımdan söz edilebilir. Bu anlamda zaman zaman avcılık ve toplayıcılık hem kadınlar hem de erkekler tarafından müştereken yapılır. Ancak, daha önce de işaret ettiğimiz gibi, genelde erkek avlanırken kadın bitki kökleri toplar. İstisnai durumlarda, kadının eşiyle birlikte ava katıldığı da olur. Ama asıl teamül erkeklerin avcılıkla, kadınların da yiyecek hazırlamakla sorumlu bulunmalarıdır. Dolayısıyla, normal şartlarda, her iki cins de aileye gelenekler ve yetenekler ölçüsünde katkı sağlamaya çalışırlar.[76] Diğer taraftan bazı kabilelerde kadınların evlen-

71 Cummins, *a.g.e.*, s. 80.

72 White, a.g.m., s. 37.

73 White, a.g.m., s. 37. Bazı cezaların manevi cezalandırma şeklinde olacağı yönünde bir inanç da yerliler arasında yaygındır. Örneğin, bir erkeğin bir kadına sözlü tacizde bulunması ve kadının da buna sebep olması durumunda yaptıklarının karşılığında ikisi de hastalanıp öleceklerdir. Diğer taraftan bazı cezalar ise maddi olarak verilir. Böylesi durumlarda bazen kadınlar insanlar eliyle öldürülür (Bu konuda bkz. Tonkinson, *a.g.e.*, s. 18). Bir kadını kaçırmak da büyük bir suçtur. Bu tür fiilleri işleyenler yasal cezalar yanında, bazı sihirsel güçler yoluyla da cezalandırılmaya çalışılır. Bunlardan en korkulanı ölümcül kara büyüdür. Kara büyü için bkz. John B. Noss, *Man's Religions*, London: The Macmillan Company, 1969, s. 23; Hume, *a.g.e.*, s. 122-123; Campbell, *İlkel Mitoloji*, s. 300-303.

74 Robinson, *a.g.e.*, s. 140-143. Bu cezaların kaynağı "Şimşek Adam Marrgon" gibi mitlerdir. Örneğin bu mitte bir kadının kocasını bırakarak, başka bir adama kaçması olayı işlenir. Mit aldatılan kocanın tepkisi ve intikamı üzerine kurgulanmıştır. Mitin sonunda sadakatsizliğin arkasından gelen ölüm vardır. Bu ve benzeri mitlerde, toplumun temelini oluşturan yasalara karşı çıkan ve ahlaki olmayan ilişkiye giren insanların başına gelen olaylar çarpıcı bir şekilde ortaya konur. Böylece, yasakların türüne göre, yasakları çiğneyenlere verilecek cezaların neler olması gerektiği mitlerde gösterilir. Şimşek Adam Margon miti ve bu mitin yorumu için bkz. Hart, and Pilling, *a.g.e.*, s. 8-30.

75 Örneğin, erkeklerin kadınları cezalandırmaları ve onlar üzerindeki hakimiyetleri için bkz. Cummins, *a.g.e.*, s. 82. Ayrıca, kadınların evlilikteki hakları için de bkz. Kaberry, *Kamilaroi and Assimilation*, s. 4-160.

76 *The Cambridge Encyclopedia of Australia*, s. 71.

diklerinde bir köleye dönüştürüldüklerine de rastlanmaktadır.[77] Bu durum onların bir esir gibi çalışmalarına ve bütün işlerin sorumluluğunu yüklenmelerine neden olur.

Aile içi iş bölümü konusunda görülen bu farklı uygulamalar, aborijin kabilelerde standart bir paylaşımın olmadığını göstermektedir. Ama bu farklılıklar içinde müşterek nokta evin ve kampın tertip ve düzeni gibi iç işlerin daha ziyade kadınlar; savunma, avlanma gibi kuvvet gerektiren dış işlerin de erkekler tarafından yapılmasıdır.

Aborijinlerin evlilik içi ilişkilerinde etkili olan kadınlarla ilgili bazı tabular bulunur. Bu tabulara dikkat edilmesi ve özenle yerine getirilmesi gerekir. Örneğin, kadınlar adet ve gebelik gibi özel hallerinde bazı yiyeceklere dokunamazlar. Bunun bir nedeni yiyeceklerle ilgili birtakım tabulardır. Kadınların adet, gebelik ve lohusalık günlerinde yiyecek bulma ve hazırlama görevi diğer akrabalara düşer. Akrabalar bu görevi aralarında paylaşarak yaparlar.[78] Öte yandan kadınlar yine bu özel hallerinde ibadetlere veya törenlere de katılamazlar. Dolayısıyla, evli kadınlar adet, gebelik ve lohusalık dönemlerinde, başta yiyecek hazırlama olmak üzere, tabu kabul edilen bütün işlerden uzak dururlar.

Aborijinlere göre evliliğin temel amaçlarından birisi çocuk sahibi olmaktır. Bu nedenle, kadınların doğurgan olmaları ve çocuk sahibi olmaları önemsenir. Hatta yapılan törenlerdeki pek çok ritüel, sembolik hareketler ve bazı törenler için belirlenmiş alanlar hep doğurganlıkla ilgilidir. Örneğin, "bora" [79] alanında bulunan iki büyük daireden birisi güneşin doğuşunu ve batışını simgelerken, diğeri kadınların üretkenliğini ve hayatın devamlılığını temsil eder.[80] Bütün bunlar kadınlardan çocuk beklentisi içinde bulunulduğunu göstermek için yapılır. Dolayısıyla kadınlardan beklenilen en önemli şey onların çocuk doğurmalarıdır.

Aborijinlerde hamilelik ve doğum zamanları çok önemli dönemlerdendir. Hamile bir kadın, hamile kaldığı yerdeki bir nesne veya canlı ile doğacak çocuğun ilişkisi olduğuna inanır. Doğacak çocuk için bu bir kutsal bağdır.[81] Hamile bir kadın karnındaki çocuğun her hareket edişinde onun ruhunu hissettiği gibi, aynı zamanda "Düş"ten bir şeyin vücuduna girdiğini,

77 Kaberry, *Kamilaroi and Assimilation*, s. 84-86, 134-160; Montagu, *a.g.e.*, s. 92.

78 Yasdıman, *a.g.e.*, s. 164

79 Bora, özellikle de topluluğa erginleme töreninin yapılması için, hususi olarak ve özenle hazırlanan kutsal alana verilen isimdir. Bora ile ilgili geniş bilgi için bkz. Yasdıman, *a.g.e.*, s. 227-232.

80 Bu hususta bkz. Kaberry, *Kamilaroi and Assimilation,* s. 34; Ellis, *a.g.e.*, s. 30.

81 Özkan Aras, "Aborijinler", http://www.dusuncegezgini.com/Aborijinler.htm (25.02.2011).

orada dolaştığını ve kendisiyle birlikte olduğunu da hisseder.[82] Yani bir anne (baba ile birlikte) başlangıçtaki yaratılışta ortaya çıkmış olan ruhun dünyaya gelmesine katkı sağlar ve böylece Düş'e ortak olur. Bir çocuk yapmak ise bir ruh için dışsal bir muhafaza yaratmak anlamına gelir.[83]

Çocuğun nerede doğacağı da çok önemlidir. Annenin karnındaki ilk hareketin hissedildiği yer doğumun yapılacağı yerle ilgili bir fikir verir. Kadın doğum yaklaşınca genellikle kabilenin yerleşim alanından uzaklaşır. Bu arada kadının akrabaları kadının yanında beklemeye başlar.[84] Erkekler ise hamile kadına yaklaşmaz. Şayet, doğumun nerede yapılacağı ile ilgili bir fikir oluşmamışsa, genellikle ormanlar ya da su kenarlarındaki çalılıklar tercih edilir.[85] Toprağa çömelerek doğurma âdeti yaygındır. Bu bir anlamda yeni doğan bebeğin yere, daha doğrusu orada bulunan anne ruhuna adanması gerektiğini simgeler.[86]

Dünyaya getirilen çocukların bakımı ve hayata hazırlanmaları konusunda da kadınlara büyük vazifeler düşer. Özellikle kız çocuklarının yetiştirilmelerinde anneler önemli sorumluluklar yüklenirler.

Aborijin kadının evlilikteki konumu, incelemelerimiz ışığında anlaşıldığı üzere, erkeğe göre ikincil bir konumdur. Kadınların bu konumları daha çocukluklarından itibaren açıkça izlenmektedir. Söz kesimi, nişan, evlenme, evlilik içi ilişkiler, birden fazla evlilik ve benzeri pek çok konuda kadınlar erkeklerin tasarrufunda ve gerisindedirler. Bir başka ifade ile, evliliğin başlangıç aşamasından sonuna kadar kadın ve erkek arasında bir ayrım söz konusudur. Bu ayrıma göre, ailede erkeklerin kadınlar üzerinde bir üstünlüğü ve hakimiyeti söz konusudur.

Biz araştırmamıza son vermeden önce, evlilikle alakalı olması bakımından, akrabalık ilişkilerinde kadının konumu konusuna da kısaca değinmek istiyoruz.

Akrabalık İlişkilerinde Kadının Konumu

Yerlilerde kabile hayatının bir gereği olarak, akrabalık ilişkileri çok sağlamdır. Genellikle büyük ve geniş aileler şeklinde yaşanır.[87] Bu sistem içinde kadınlar akrabalarının çocukları tarafından da anne olarak bilinir. Örneğin teyzelere anne diye hitap edilir. Bir kimsenin amcasının, dayısının, halasının, teyzesinin kızları hep kendi kardeşidir. Kardeşlerinin kızları da kendi

82 Montagu, *a.g.e.*, s. 388-391.
83 Özkan Aras, http://www.dusuncegezgini.com/Aborijinler.htm (25.02.2011).
84 Tonkinson, *a.g.e.*, s. 63; Barlett, *a.g.e.*, s. 31.
85 Glass, *a.g.e.*, s. 30.
86 Yasdıman, *a.g.e.*, s. 212.
87 Hart and Pilling, *a.g.e.*, s. 13-14.

kızlarıdır.[88] Hatta bu anlayış ve yaklaşım tarzı üçüncü ya da dördüncü kuşaktan kuzenlere kadar uzanır.[89]

Ailede kayınvalideler de gerekli saygıyı görür.[90] Örneğin av etinin paylaşımında gözler kayınbabaya olduğu kadar kayınvalideye de döner. Kayınbaba avcının yemeğini pişiren, ihtiyaçlarını karşılayan kadının babasıdır. Gerçi av etini getiren odur, ama eti hazırlayan hanımıdır. Bu nedenle, hanımını dünyaya getiren baba kadar, ana da önemlidir.[91] Ona saygıda kusur edilmemelidir.

Aborijinlerde akrabalarla ilişkileri kesmek büyük suçtur. Bu sebeple kayınvalideyle akrabalık ilişkilerini bozmak veya kesmek yasaya başkaldırmak anlamına gelir. Böyle davrananlar ise şiddetle cezalandırılır. Bu yasakları çiğneyenlere verilecek cezaların neler olacağı da mitlerde bildirilir.

Burada ele aldığımız kadarıyla, kadınların aile içinde ve akrabalık ilişkilerinde önemsendikleri, saygın bir konuma getirilmeye çalışıldıkları görülmektedir. Bununla birlikte, belirtmeliyiz ki, her ne kadar aile içinde korunup, kollansalar ve saygın bir konuma çekilmeye çalışılsalar da bu durum, hemen hemen bütün aborijin topluluklarda, kadınların erkeklerin kontrolüne ve himayesine bırakılmış olmaları gerçeğini değiştirmemektedir.

Sonuç

Avustralya yerlilerinde kadının konumu ile ilgili yaptığımız incelemeler sonucunda kadınların mitolojide çok önemli bir yere sahip bulunduklarını ortaya koymuş olduk. Buna göre, mitolojide kadınlar, hanımları ve kızları olarak, tanrıların yanlarında yer almışlar, tanrısal vasıflarında ve icraatlarında onlara ortak olmuşlardır. Yılan-Kadın, Balık-Kadın gibi birtakım tasvirler içinde, tanrısal özellikler göstererek, evrende faaliyet göstermişlerdir. Yine, mitolojik kadınların Ata Ruhları şeklinde de pek çok tanrısal eylem ve tasarrufları görülmüştür. Ayrıca, mitolojik kadınlar dünyevi kadınlarla temas etmişler ve onlara yapacakları birtakım işleri öğretmişlerdir. Bugün de bu mitolojik kadınların dünyevi kadınlarla temasları devam etmektedir.

Mitolojideki bu güçlü kadın tasvirleri ve figürleri aborijinlerin mitsel-dinsel dünyalarında hâlâ yerlerini korumaktadır. Bu mitsel-dinsel güçlü kadın imajına karşın, aborijinler gerçek yaşamda kadını çok farklı bir şekilde

88 Aras, *Aborijinler*, http://www.dusuncegezgini.com/Aborijinler.htm (25.02.2011).

89 Bu konular için bkz. Ellis, *a.g.e.*, s. 50.

90 Cummins, *a.g.e.*, s. 82-83; Kaberry, *Kamilaroi and Assimilation,* s. 98-99.

91 Aras, "Aborijinler", http://www.dusuncegezgini.com/Aborijinler.htm (25.02.2011). Bu nedenle, damat hanımının ailesine avdan hisse verir ve kayınbiraderleriyle yakın bir ilişki içine girer. Bu konuda bkz. Tonkinson, *a.g.e.*, s. 17.

algılamaktadırlar. Bu algı onu toplumsal yaşamın her alanında erkeğin gerisinde bir yere konumlandırma şeklindedir. Böyle bir algılamanın günlük yaşamdaki tezahürü ise kadının fiilen ikincil konuma itilmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bizim bu araştırmada örnek olarak ele aldığımız kadının törenlerdeki ve evlilikteki konumu konusundaki incelemelerimiz de aborijinlerin yaşamında kadının erkeğin gerisinde, ikincil bir konumda bırakıldığını açıkça göstermiştir.

Sonuç olarak, günümüz aborijin kadını ile mitolojik kadın arasında büyük bir fark görülmektedir. Bu durum mitsel-dinsel anlatıdaki kadın olgusundan günümüz kadınına doğru büyük bir değişimin ve dönüşümün varlığını ortaya koymaktadır. Bugün artık karşımızdaki aborijin kadını mitsel-dinsel anlatılardaki tanrısal özellikler taşıyan güçlü kadından çok uzaktır. İçinde doğup büyüdüğü kabilenin gelenekleri çerçevesinde kendisine biçilen rolü yerine getirmek durumundadır. Bu rolü yerine getirirken de genellikle erkeğin tasarrufuna havale edilmiş bulunmaktadır.

Kaynakça

Aberry, Phyllis M., *Aboriginal Woman: Sacred and Profane*, London: George Routledge and Sons LTD., 1939.

Adıbelli, Ramazan, "Mircea Eliade'nin Türkçe'ye Çevrilen Din Bilimi Çalışmalarının Tanıtımı ve Çevirilerin Değerlendirilmesi", *Bilimname*, XVII, 2009/2, s. 187-227.

Aras, Özkan, "Aborijinler", Düşünce Gezgini, http://www.dusuncegezgini.com/Aborijinler.htm (25.02.2011).

Australian Aboriginal Musical Instruments: The Didjeridu, The Bullroarer And The Gumleaf, http://www.didjshop.com/austrAboriginalMusicInstruments.htm (12.02.2011),

Barlett, Anne, *First Peoples of Australia: The Aboriginal Peoples*, Singapore: Times Media Private Limited, 2002.

Being Black: Aboriginal Cultures in "Settled" Australia, Ed. Ian Keen, Canberra: Aboriginal Studies Press, 1994.

Bell, Diana, "Central Australian Aboriginal Women's Love Rituals", *Religion in Aboriginal Australia*, ed. Maxwell John Charlesworth, University of Queensland Press 1984, s. 345-369.

Bereson, Itiel & McDonald, Dianne, *Civics and Citizenship in Australia*, Nelson, Melbourne 1997.

Berndt, Catherine H., "Women and the Sacred Life", *Aboriginal Man in Australia*, ed. R.M. Berndt & C.H. Berndt, 1965, s. 238-282.

———, "Australian Religions: Mythic Themes", *The Encyclopedia of Religion*, Ed. Mircea Eliade, London: Mcmillan, 1987, I, 547-562.

———, "Mythical Women Past and Present", *We are Bosses Our-Selves: The Status an Role of the Aboriginal Women Today*, Ed. Fay Gale, Canberra: Australian Istitute of Aboriginal Studies, 1983, s. 13-23.

———, "Digging Sticks and Spears, or Two-Sex Model", *Woman's Role in Aboriginal Society*, ed. Fay Gale, Canberra: Australian Institute of Aboriginal Studies, 1974, s. 64-81.

Bolle, Kees W., "Myth: An Overview", *The Encyclopedia of Religion*, Ed. Turner, Edith and Frese, Pamela R., Macmillian Publishing House, New York, 1987, X, 261.

Campbell, Joseph, *İlkel Mitoloji: Tanrı'nın Maskeleri*, çev. Kudret Emiroğlu, Ankara: İmge, 1995.

Charlesworth, Max, Kimber, Richard & Wallage Noel, *Ancestor Spirits: Aspect of Australian Aboriginal Life and Spirituality*, Geolong: Deakin University Press, 1990.

Chesson, Marlene, "The Social and Economic Importance of the Women in Jigalong", *We are Bosses Our-Selves: The Status an Role of the Aboriginal Women Today*, ed. Fay Gale, Canberra: Australian Istitute of Aboriginal Studies, 1983, s. 40-43.

Cummins, Philip, *Australia and its People*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

———, "Aboriginal Women Today", *We are Bosses Our-Selves: The Status an Role of the Aboriginal Women Today*, ed. Fay Gale, Canberra: Australian Istitute of Aboriginal Studies, 1983, s. 158-161.

Eliade, Mircae, *Australian Religions: An Introduction*, London: Cornell University Pres, 1977.

———, *Dinler Tarihine Giriş*, çev. Lale Arslan ; yay. haz. Ergun Kocabıyık, İstanbul: Kabalcı, 2003.

———, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi: Taş Devrinden Eleusis Mysteria'larına*, çev. Ali Berktay, İstanbul: Kabalcı, 2003.

———, *Mitlerin Özellikleri*, İstanbul: Om Yayınevi, 2001.

Ellis, Jean A., *Australia's Aboriginal Heritage*, Melbourne: Harper Collins Publishers,, 1999.

———, *Emplaced Myth: Space, Narrative, and Knowledge in Aboriginal Australia and Papua New Guinea*, ed. Alan Rumsey and James Weiner, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2001.

Fox, Len, *The Aboriginals*, Melbourne: Thomas Nelson Limited, 1978.

Franklin, Margaret Ann, *Black and White Australians*, South Yarra: Heinemann Educational Australia, 1976.

Woman's Role in Aboriginal Society, ed. Fay Gale, Canberra: Australian Institute of Aboriginal Studies, 1974.

Glass, Amee, *Into Another World: A Glimpse of the Culture of the Ngaanyatjara People*, Alice Springs: Institute for Aboriginal Development, 1990.

Gündüz, Şinasi, "Efsane", *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara: Vadi, 1998.

Hamilton, Annette, "The Role of Women in Aboriginal Marriage Arrengements", *Woman's Role in Aboriginal Society*, ed. Fay Gale, Canberra: Australian Institute of Aboriginal Studies, 1974, s. 28-35.

Hart, C.W.M. and Pilling, Arnold, R., *The Tiwi of North Australia*, New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960.

Hiatt, Betty, "Women the Gatherer", *Woman's Role in Aboriginal Society*, ed. Fay Gale, Canberra: Australian Institute of Aboriginal Studies, 1974, s. 4-15

Hiatt, L. R, *Kinship and Conflict: A Study of an Aboriginal Community in Northern Arnhem Land*, Canberra: The Australian Natioanal University, 1965.

Hume, Lynne, *Ancestral Power: The Dreaming, Conciousness, and Aboriginal Australians*, Melbourne: Melbourne University Press, 2002.

Kaberry, Phyllis M., *Aboriginal Woman: Sacred and Profane*, London: George Routledge and Sons Ltd, 1939.

———, *Kamilaroi and Assimilation*, Derleyen, Fred Woodgate, Canberra: National Library of Australia, 1995.

Kolig, Erich, *The Silent Revolution: The Effects of Modernization on Australian Aboriginal Religion*, Philadelphia 1981.

Komatrie, Janis, "Abriginal Women in Education", *We are Bosses Our-Selves: The Status an Role of the Aboriginal Women Today*, ed. Fay Gale, Canberra: Australian Istitute of Aboriginal Studies, 1983, s. 124-125

Maddock, Kenneth, "The World-Creative Powers", *Religion in Aboriginal Australia: An Anthology*, Eds. Max Charlesworth, Howard Morphy, Diane Bell and Kenneth Maddock, Queensland: University of Queensland Press, 1984.

McCloy, Peter, *The Survival Dreaming*, Lindfield: Australian Print Group, 1995.

Montagu, Ashley, *Coming into Being Among the Australian Aborigines: A Study of the Procreative Beliefs of the Native Tribes of Australia*, London: Routledge & Kegan Paul, 1937.

Mountford, Charles P., *The Tiwi: Their Art, Myth and Ceromony*, London 1958.

Noss, John B., *Man's Religions*, London: The Macmillan Company, 1969.

Pettazzoni, Raffaele, "Mitin Hakikati", *Tanrıya Dair*, çev. Fuat Aydın, İstanbul: İz Yayıncılık, 2002.

Piddington, R., "Totemic System of the Karadjeri Tribe", *Oceania*, 1932a, 2, s. 395-398.

Robinson, Roland, *Aboriginal Myths and Legends*, Melbourne: Sun Books, 1977.

Rose, Deborah Bird, "Sacred Site, Ancestral Clearing, and Environmental Ethics", *Emplaced Myth: Space, Narrative, and Knowledge in Aboriginal Australia and Papua New Guinea*, ed. Alan Rumsey and James Weiner, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2001.

Stanner, W. E. H., *On Aboriginal Religion*, Sydney: Sydney University, 1966.

The Cambridge Encyclopedia of Australia, ed. Susan Bambrick, Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

The Encyclopaedia of Aboriginal Australia, ed. David Horton, Canberra: Aboriginal Studies Press for the Australian Institute of Aboriginal and Torres Strait Islander Studies, 1994.

Tonkinson, Robert, *The Mardudjara Aborigines: Living the Dream in Australia's Desert*, New York: Holt, Rinehart and Winston, 1978.

Unaipon, David, *Aborijin Efsaneleri*, çev. Ayşen Türkmen, İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2003.

White, Isabel M., "Aboriginal Women's Status: A Paradox Resolved", *Woman's Role in Aboriginal Society*, ed. Fay Gale, Canberra: Australian Institute of Aboriginal Studies, 1974.

Yasdıman, Hakkı Şah, *Avustralya Yerlilerinde Mitoloji ve Din*, İzmir: Tibyan, 2005.